

Lokal utvecklingsstrategi

Leader Sjuhärad 2023–2027

Sammanfattning

Leader Sjuhärads geografiska område består av åtta kommuner Borås, Bollebygd, Herrljunga, Mark, Svenljunga, Tranemo, Ulricehamn och Vårgårda. Vårt utvecklingskontor finns idag i Länghem och vi bygger vidare på erfarenhet från tre tidigare programperioder och har arbetat för landsbygdsutveckling genom leadermetoden sedan år 2000.

Denna utvecklingsstrategi utgör ramen för vår verksamhet under åren 2023–2027. Det är en period där omställningen till ett hållbart samhälle står i fokus, såväl globalt som nationellt och lokalt. Att hållbarhetsperspektivet löper som en röd tråd genom strategin är därför naturligt.

Strategin är sprungen ur en nuläges- och omvärldsanalys där vi samtalat med individer och aktörer som lever och verkar i vårt område. Leader Sjuhärads styrelse har med analysen som grund formulerat mål som möter områdets utmaningar och förstärker dess styrkor och möjligheter.

Två mål har formulerats; *Inkluderande och levande landsbygder* samt *Hållbar och cirkulär landsbygdsutveckling*. Med dessa mål i fokus har vi siktet inställt på en samhällsutveckling där möjligheter på landsbygden tas tillvara och ett attraktivt Sjuhärad där plats finns för alla. Vi vill även bidra till en accelererad omställning till hållbara produktions- och konsumtionsmönster där nyttjande av resurser sker utifrån ett såväl lokalt som globalt ansvarstagande.

För att nå målen har vi valt tre insatsområden, inom vilka föreningar, organisationer och företag kan söka stöd för genomförande av projekt:

- *Mötesplatser, aktiviteter och nätverk.*
- *Ekosystemtjänster.*
- *Entreprenörskap och innovation.*

Förutom våra egna mål bidrar alla projekt som prioriteras genom denna utvecklingsstrategi även till att uppfylla målen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik och flera av de globala målen inom Agenda 2030. Strategin är dessutom utformad för att såväl förstärka som komplettera andra strategiska dokument och planer för vårt område. Tillsammans med andra aktörer utgör vi den helhet som verkar för utveckling av Sjuhärad.

Summary

Leader Sjuhärad's geographical area consists of the eight municipalities Borås, Bollebygd, Herrljunga, Mark, Svenljunga, Tranemo, Ulricehamn and Vårgårda. Our office is now located in Länghem and we have successfully brought stakeholders from public, private and civil society together for rural development since the year of 2000.

This local development strategy forms the framework for how we will contribute to engage, enable resources, and strengthen our local area during the years 2023–2027. The transition to a sustainable society is a key question, both globally, nationally, and locally. It is therefore natural that the sustainability perspective runs as a common thread through our vision, goals and the strategy as a whole.

The strategy was designed through a bottom-up process that involved a representative cross-section of the local community. Through dialogues, a SWOT analysis was created that laid the foundation for an action plan that meets local needs. The action plan consists of two goals; *Inclusive and vibrant rural areas* and *Sustainable and circular rural development*.

We strive to contribute to an attractive and inclusive area, as well as a societal development where we take advantage of the opportunities in the rural areas of Sjuhärad. We also contribute to a transition to sustainable production and consumption patterns where resource use is based on both local and global responsibility.

To achieve the goals, we have chosen three focus areas, within which it is possible for organizations and companies to apply for project funding:

- *Venues, activities, and networks.*
- *Ecosystem services.*
- *Entrepreneurship and innovation.*

In addition to the goals mentioned above, all projects prioritized through this local development strategy also contribute to meet the objectives of the EU Common Agricultural Policy and the goals of Agenda 2030. The strategy is also designed to strengthen other strategic documents and plans for our area.

Innehållsförteckning

1	Landsbygdsutveckling genom Leader	6
2	Strategins framtagning.....	6
2.1	Dialogmöten och omvärldsanalys	6
2.1.1	Omvärldsanalys – samverkan och samordning av strategier.....	7
2.2	Formulering av mål och insatsområden	7
2.3	Remiss	8
3	Utvecklingsområdet	9
3.1	Tabell med statistik.....	9
3.2	Områdesbeskrivning.....	9
3.3	Behov och utvecklingsmöjligheter.....	13
3.3.1	Digitalisering som framgångsfaktor?	13
3.3.2	Natur, miljö och hållbarhet i fokus	14
3.3.3	Social hållbarhet i ett Sjuhärad med stora skillnader	14
4	Mål, insatsområden och indikatorer.....	17
4.1	Vision.....	17
4.2	Mål	17
4.2.1	Inkluderande och levande landsbygder	17
4.2.2	Hållbar och cirkulär landsbygdsutveckling	19
4.3	Insatsområden	20
4.3.1	Mötesplatser, aktiviteter och nätverk.....	20
4.3.2	Ekosystemtjänster	21
4.3.3	Entreprenörskap och innovation	21
4.4	Indikatorer och målvärden	22
4.4.1	Val av EU-indikatorer.....	22
4.4.2	Val av nationella indikatorer.....	23
4.4.3	Val av lokala indikatorer.....	23
	EU:s resultatindikatorer	25
	Nationella indikatorer	26
	Lokala indikatorer	28
5	Genomförande.....	30
5.1	Kommunikation	30
5.2	Urvalsprocess.....	30
5.3	Samordning och samarbete med andra aktörer	31
5.4	Effekter	32
5.5	Hur främjar strategin innovation?.....	33

5.6	Övergripande principer	34
5.6.1	Hållbar utveckling	34
5.6.2	Likabehandling, ickediskriminering och jämställdhet	35
6	Organisation	37
6.1	Partnerskapet och föreningen	37
6.2	Föreningens styrelse.....	37
6.2.1	Valberedningens uppdrag	38
6.3	Drift – den operativa verksamheten	39
7	Uppföljning och utvärdering	41
7.1	Allmän lärandeprocess	41
7.2	Kommunicera resultat, mervärden och effekter	42
7.3	Revidering	42

1 Landsbygdsutveckling genom Leader

Denna strategi bidrar till utveckling av den lokala landsbygden genom leadermetoden. Lokalsamhället har varit delaktiga i framtagandet och strategin genomförs i samverkan mellan privata, ideella och offentliga aktörer. Leader är ett verktyg för landsbygdsutveckling inom EU och Sverige, därmed bidrar strategin även till den regionala och nationella landsbygdsutvecklingen.

Strategin utgår ifrån det lokala perspektivet där analys av områdets utvecklingsbehov och möjligheter samt samordning med andra handlingsplaner och utvecklingsstrategier i området ligger till grund för strategins mål och insatsområden. Eftersom Leader finansieras av stöd från EU genom Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling är målen i strategin också utformade att rymmas inom målen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

Urvalskriterier och processer för projekturval är utformade att stödja strategins mål och insatsområden. På så sätt bidrar alla projekt som prioriteras genom denna strategi både till den lokala utvecklingen av området och till målen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

2 Strategins framtagning

Arbetet med utvecklingsstrategin har letts av en styrgrupp bestående av personer från Leader Sjuhärads styrelse, representerande offentlig, privat och ideell sektor. Representanterna har olika kompetens och geografisk tillhörighet, vilket har bidragit till ett strategiarbete med plats för olika perspektiv. En projektledare har drivit det operativa arbetet i strategiprocessen och samtliga anställda på utvecklingskontoret har varit delaktiga under arbetets gång.

I styrelse såväl som på utvecklingskontoret finns personer som har erfarenhet från tidigare programperioder och har kunnat dela med sig av värdefulla insikter och kunskaper. Det finns också personer som nyligen kommit in med nya ögon vilket har varit positivt i samband med framtagningen av denna strategi.

2.1 Dialogmöten och omvärldsanalys

Utvecklingsstrategin ska möta behov och ta vara på möjligheter som finns inom leaderområdet och den baseras därför på bred förankring och ett förarbete bestående av en nuläges- och omvärldsanalys (se avsnitt 3.3). Analysen bygger på resultat från:

- Dialogmöten.
- En trendspaning genomförd av Kairos Future, på uppdrag av Lokal Utveckling Sverige (LUS).
- En omvärldsanalys där andra strategiska planer för Sjuhärad har identifierats.

Som en del av nuläges- och omvärldsanalysen genomfördes en SWOT-analys med resultat från dialogmötena som grund (Se bilaga 2). Dialogerna arrangerades digitalt till följd av coronarelaterade restriktioner och i fokus stod

diskussioner om vad som är bra eller unikt med Sjuhärad, vad som gör oss extra stolta, men också vad som är mindre bra och skulle kunna utvecklas.

Två dialogmöten genomfördes i samarbete med Sjuhärads kommuner där medlemmar i föreningen Leader Sjuhärad och representanter för bland annat kommuner, företagsföreningar, byalag, pensionärsföreningar, hembygdsföreningar, idrottsföreningar, besöksnäring, företag och allmänhet bjöds in att delta. Vi genomförde även separata dialogmöten med LRF Ungdomen, Bollebygds ungdomsråd, Sjuhärads bygdegårdsdistrikt, en ungdomsgrupp i Ulricehamn samt vår egen styrelse.

150 personer och representanter för aktörer inom offentlig, privat och ideell sektor delade med sig av sina tankar under våra dialogmöten och i en kompletterande enkät som byggde på samma frågeställningar.

Utöver ovanstående deltog vi även i fyra forum arrangerade av kommuner inom området. Vid dessa stod andra strategier i fokus men frågeställningarna linjerade väl med våra egna och vi fick möjlighet att ta del av tankar och synpunkter.

2.1.1 Omvärldsanalys – samverkan och samordning av strategier

Utvecklingsstrategin håller ett lokalt perspektiv och samordning med andra handlingsplaner och strategier som berör Sjuhärad är viktigt. Förutom de globala målen och EU:s mål för jordbrukspolitiken har exempelvis följande dokument tagits i beaktande:

- Nationella livsmedelsstrategin 2030
- Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland.
- Klimat 2030 – en kraftsamling som drivs av Västra götalandensregionen och Länsstyrelsen i Västra Götalands län.
- Kulturstrategi Västra Götaland 2020–2024
- Boråsregionens kulturplan 2020–2024
- Utvecklingsstrategi för Sjuhärad 2021–2030.
- Kommunala planer och strategier för exempelvis näringslivsfrågor och besöksnäring.

Parallellt med vår strategiprocess arbetade Boråsregionen fram en delregional utvecklingsstrategi, *Utvecklingsstrategi för Sjuhärad 2021–2030*. Under strategiarbetets gång utbytte vi därför kontinuerligt tankar och insikter med representanter för Boråsregionen för att se hur vår strategi kan komplettera och förstärka den delregionala, men också hur vi kan bidra till den helhet som ska arbeta för områdets utveckling.

2.2 Formulering av mål och insatsområden

Kärnan i utvecklingsstrategin utgörs av vision, mål och insatsområden. Med nuläges- och omvärldsanalysen som grund har dessa formulerats av Leader Sjuhärads styrelse.

Erfarenheter från tidigare programperioder, liksom vår erfarenhet av att själva driva föreningsägda projekt, hade stor betydelse vid formuleringen av mål och insatsområden. Både styrelse och medarbetare har en förståelse för hur formuleringen kan påverka vilka typer av projekt som kan ansöka och

prioriteras. Vår målsättning var att antalet mål skulle vara få för att uppnå en tydlig strategi. Samtidigt siktade vi på breda insatsområden för att säkerställa att strategin inte skulle bli alltför avgränsad.

Diskussionerna under våra dialogmöten stämde generellt väl överens med flera fokusområden i de strategiska dokument som nämns i avsnitt 2.1.2. Det var därför naturligt att formulera en strategi som *förstärker* dessa och på så vis bidra till utveckling av området. Men eftersom vi fokuserar landsbygdsutveckling och frågor som ryms inom ramen för leadermetoden kan vår strategi även sägas *komplettera* strategier som har en annan inriktning.

För att säkerställa att strategins mål och insatsområden är relevanta presenterade vi i ett tidigt skede vårt förslag för Boråsregionens samverkansgrupp för regional utveckling. Tillsammans konstaterade vi att valda insatsområden och mål förstärker och går i linje med såväl Utvecklingsstrategi för Sjuhärad 2021–2030 som strategiska planer inom Boråsregionens olika samverkansområden.

2.3 Remiss

I juni 2021 skickades utvecklingsstrategin ut på remiss till partnerskapet (se bilaga 5), deltagare i dialogmöten och andra företagsföreningar, intresseorganisationer och föreningar som vi avser att samverka med. Remisshandlingar fanns även tillgängliga på vår webbsida och allmänheten bjöds in att svara på remissen via sociala medier.

I samband med remissen inbjöds intressenter att medverka i ett dialogmöte med fokus på förslaget till strategi. Remissyttranden togs i beaktande när en slutlig version av strategin formulerades.

3 Utvecklingsområdet

3.1 Tabell med statistik

ÄMNESOMRÅDE	VARIABEL	VÄRDE		
Områdets storlek	Antal invånare	156 538		
	Storlek i km ²	6049,1		
	Invånare per km ²	26		
Befolkningsstruktur	Andel av befolkningen som är utrikes född	13%		
	Andel av befolkningen i intervallerna:	Kvinnor	Män	
		0–15 år	9%	10%
		16–24 år	4%	5%
		25–44 år	11%	12%
		45–64 år	13%	13%
	65-år	12%	11%	

3.2 Områdesbeskrivning

Sjuhärad är en delregional, informell, region i Västra Götaland innefattande kommunerna Bollebygd, Borås, Herrljunga, Mark, Svenljunga, Tranemo, Ulricehamn och Vårgårda. Borås är områdets största stad men tätorten ingår inte i vårt geografiska verksamhetsområde.

Samhörigheten i Sjuhärad är tydlig och gör sig exempelvis gällande genom Boråsregionen, Sjuhärads kommunalförbund, som skapar plats för samarbete och gemensam utveckling för Sjuhärads kommuner. Sjuhärads samordningsförbund är också ett exempel, där Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Västra Götalandsregionen och Sjuhärads kommuner samverkar. Vid sidan av samverkansformer initierade av offentlig sektor är Sjuhärads avgränsning även tydlig inom intresseorganisationer, studieförbundsvärlden och i press och media.

Naturen är omväxlande med öppna kulturlandskap, storskog och sjöar. Området är naturligt avgränsat såväl geografiskt som kulturellt och har en spännande historia från stormaktstidens Sverige då bygden utgjorde en gräns mot Danmark. De historiska vingslagen kan kännas än idag; Sjuhärad är exempelvis känt för sina många vandrings- och cykelleder genom områden som ofta har något spännande att berätta.

Sjuhärad har starka rötter i textil- och maskinindustrin och näringslivet består idag av klusterområden inom textil, digital handel, produktion, logistik, resursåtervinning och högteknologiska fordonslösningar. På senare år har området positionerat sig inom innovation liksom hållbarhet och cirkularitet kopplat till textil.

Borås centrala delar ingår inte i vårt leaderområde men tätortens utveckling utgör en motor för entreprenörskap och engagemang även i Sjuhärads landsbygder. Staden ligger mitt i Sjuhäradsbygden och inrymmer Högskolan i

Borås, Science Park Borås, forskningsinstitutet RISE, liksom Enterprise Europe Network, aktörer som alla utgör drivkraft för innovativa företag och är viktiga krafter för att koppla samman stad och land.

När det gäller entreprenörskap är Sjuhärad känt för en tradition av kringresande knallar. Traditionen och den så kallade knalleandan har lagt grunden för ett näringsliv präglat av handlingskraftig företagsamhet och antalet enmans- och småföretag är många. Entreprenörskapet breddar näringslivet vilket är en fördel vid konjunktursvängningar. En *behovsanalys av Sjuhärads näringsliv*¹ visar att regionen upplevt stark tillväxt och ökat företagande under de senaste åren. Analysen pekar dock på ett antal utmaningar där kompetensförsörjning är den mest framträdande.

Enligt rapporten *Västra Götalands funktionella geografi*² har Sjuhärad över tid utvecklats i en riktning där både infrastrukturstråk och sysselsättning alltmer koncentreras till Borås. Boendestrukturen har dock inte följt samma trend. I bygden finns ett flertal boendeorter med barnfamiljsprägel och vilka orter som vuxit respektive krympt hänger till stor del samman med tillgängligheten till arbetstillfällena. I ett antal mindre tätorter runtom Borås, tillika de orter i Sjuhärad som har bäst tillgänglighet till Göteborg, har befolknings- och sysselsättningsutvecklingen varit god. I de södra, östra och nordöstra delarna av Sjuhärad har utvecklingen varit generellt sämre.

I de östra och norra delarna av Sjuhärad har gröna näringar en stark ställning men i de västra delarna har både jord- och skogsbruk generellt minskat. En av slutsatserna i rapporten *Tillväxtskapande samhällsplanering i stråket Göteborg-Borås*³ är dock att det finns stark potential för branscher med fokus på gröna näringar och fossilfri energiproduktion, framför allt i mindre orter och landsbygd.

Tabell 2 och 3 med befolkningsstatistik från SCB visar folkökning och flyttströmmar från och till sju av leaderområdets åtta kommuner. Statistik för Borås kan inte redovisas på detta vis eftersom centralorten inte ingår i leaderområdet.

Både 2019 och 2020 var flera av Sjuhäradskommunernas flyttningsnetto avseende flytt till eller från annan plats i Sverige negativt, medan invandring i flera fall ledde till att det totala flyttningsnettot slutade som ett positivt sådant. Data för de delar av Borås stad som ingår i vårt område finns för 2018 och 2019⁴ och för båda dessa år uppvisas positiva flyttnetton för såväl invandring som flytt inom Sverige.

¹ Rapport (borasregionen.se)

² Västra Götalands funktionella geografi. Befolkning, arbete och boende (vgregion.se)

³ Tillväxtskapande samhällsplanering i stråket Göteborg-Borås (diva-portal.org)

⁴ Flyttningsvariabler efter RegSO och kön. RegSO i Statistikdatabasen. Hämtat: 2021-05-16

Tabell 2: Folkmängd 31 december 2020 och befolkningsförändringar 2020

2020	Folkmängd	Folkökning	Flyttnetto	Flyttnetto inom Sverige	Flyttnetto utlandet
Bollebygd	9544	49	48	38	10
Herrljunga	9444	-20	-3	-41	38
Mark	34 896	142	176	66	110
Svenljunga	10 751	-29	1	-52	53
Tranemo	11 885	-51	-27	-96	69
Ulricehamn	24 704	36	43	9	34
Vårgårda	11 946	136	109	81	28

Källa: [Statistikdatabasen](#), SCB. Hämtad 2021-03-03.

Tabell 3: Folkmängd 31 december 2019 och befolkningsförändringar 2019

2019	Folkmängd	Folkökning	Flyttnetto	Flyttnetto inom Sverige	Flyttnetto utlandet
Bollebygd	9 495	68	33	8	25
Herrljunga	9 464	-30	-6	-55	49
Mark	34 754	-27	-38	-147	109
Svenljunga	10 780	97	58	-46	104
Tranemo	11 936	62	36	-99	135
Ulricehamn	24 668	223	228	58	170
Vårgårda	11 810	152	133	58	75

Källa: [Statistikdatabasen](#), SCB. Hämtad 2021-03-03.

Ovanstående data och flyttningsmönster går i linje med SCB:s analys *Sveriges framtida befolkning 2018–2070*⁵ där man slår fast att en förbättrad integration av personer från andra länder kommer att vara en viktig angelägenhet för samhälle och näringsliv under överskådlig framtid.

Sjuhärad är diversifierat vilket innebär att utmaningar och behov kan skilja sig åt inom området. I en socioekonomisk analys av Sveriges kommuner⁶ delas landets kommuner in i fem nivågrupper. Den högsta nivån symboliseras av hög utbildningsnivå, hög inkomst och låga ohälsotal, medan den lägsta kännetecknas av åldrande befolkningsstruktur, låg generationstillväxt samt låga inkomst- och utbildningsnivåer. I analysen framkommer att Sjuhärads kommuner finns representerade i fyra av dessa fem socioekonomiska nivågrupper.

Den socioekonomiska analysen som nämns ovan bygger på data för 2017 men dess slutsatser korrelerar med data i nedanstående tabell som visar andelen personer med låg ekonomisk standard. I tabellen syns skillnader mellan kommunerna men i data som tabellen bygger på framgår även stora skillnader inom kommuner vilket tyder på segregationsutmaningar.

⁵ [Rapport: Sveriges framtida befolkning 2018–2070 \(scb.se\)](#)

⁶ [Socioekonomisk analys av Sveriges kommuner \(gov.se\)](#)

Tabell 1: Andel personer med låg ekonomisk standard

Del av leaderområdet	2015	2019
Bollebygd	9%	9%
Borås (endast de delar som ingår i leaderområdet)	9%	9%
Herrljunga	16%	15%
Mark	14%	14%
Svenljunga	17%	17%
Tranemo	14%	14%
Ulricehamn	14%	13%
Vårgårda	14%	13%

Kommentar: Låg ekonomisk standard avser andelen personer som lever i hushåll vars ekonomiska standard är mindre än 60 procent av medianvärdet för riket. I beräkningen summeras alla hushållsmedlemmars disponibla inkomster. Därefter justeras hushållets totala disponibla inkomst utifrån hushållets storlek och sammansättning och fördelas lika mellan hushållets medlemmar.

Källa: Sammanställning efter tabeller i statistikdatabasen avseende RegSO. Andel låg ekonomisk standard: <https://www.statistikdatabasen.scb.se/sq/108560>, SCB. Hämtad 2021-05-12. Folkmängd: <https://www.statistikdatabasen.scb.se/sq/108561>, SCB. Hämtad 2021-05-12.

Tillgång till service varierar inom området. I Tillväxtverkets GIS-plattform Pinpoint Sweden⁷ kan utläsas att möjlighet till kontantuttag och tillgång till dagligvaror, posttjänster och apoteksvaror generellt finns inom 1 mil. Data för leaderområdet, bortsett från Borås stad, visar att 84 % av invånarna har tillgång till apotekstjänster inom en mils radie. 91,7 % når posttjänster inom samma avstånd och 93,4 % har tillgång till ett fullsortiment av dagligvaror. I de östra delarna är tillgängligheten lägre än i de västra, områden utanför tätort har där på flera håll 1–2 mil till såväl apoteksvaror och dagligvaror som posttjänster. I de sydöstra delarna av leaderområdet förekommer även områden med 2–3 mils avstånd när det gäller apoteksvaror. Sedan år 2000 har antalet serviceutförare minskat i hela området, trenden är färre serviceutförare men större enheter.

I Sjuhärad är civilsamhällets roll stark och här finns många drivna byalag, bygdegårdsföreningar och hembygdsföreningar som bidrar till samhällsutveckling. Kultur- och föreningsliv utgör också kreativa faktorer som kan bidra till gemenskap och lokala initiativ. I statistikdatabasen Kolada⁸ finns möjlighet att ta del av utdrag ur SCB:s medborgarundersökning 2020, bland annat vad gäller kultur- och fritidsaktiviteter. Ett index har sammanställts där medborgare bland annat bedömt tillgång till grönområden och parker, samt möjlighet att utöva fritidsintressen såsom sport, kultur, friluftsliv och föreningsliv. Bedömningen har skett utefter en skala från 0–100. Knappt hälften av leaderområdets kommuner medverkade i undersökningen och resultatet visar index mellan 46 och 58.

⁷ Tillväxtverket Pipos Serviceanalys. Data baserad på invånarantal 2020-12-31. Hämtad 2021-05-20.

⁸ Kolada: Nöjd Region-Index, fritidsaktiviteter. Medverkande kommuner 2020: Bollebygd, Mark och Svenljunga.

3.3 Behov och utvecklingsmöjligheter

Dialogmöten och enkätsvar har bidragit till en förståelse för behov och möjligheter inom vårt leaderområde. Nedan presenteras en sammanfattning av den nulägesanalys som förarbetet resulterat i. Analysen bygger på en SWOT-analys (se bilaga 2), identifierade samhällsutmaningar i Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland⁹ samt en trendspaning genomförd av Kairos Future.

Omväxlande natur, tillgång till fiske och friluftsliv lyfts fram som några av Sjuhärads största styrkor och särdrag. Likaså ses området som en trygg plats att växa upp på, en plats där man känner varandra och en plats för lugn och rekreation. Dessa faktorer skapar attraktivitet och utgör såväl tillgångar som framgångsfaktorer för bygden.

Västra Götalands regionala utvecklingsstrategi tar sin utgångspunkt i ett antal samhällsutmaningar. En av dem är att invånares tillgång till arbete och samhällsservice skiljer sig alltmer åt beroende på var i regionen de bor. Detta faktum lyfts även fram som en av Sjuhärads utmaningar i samband med våra genomförda dialoger. Området upplevs ha ett fördelaktigt geografiskt läge med närhet till större städer som Göteborg och Borås men samtidigt finns en känsla av neddragningar ständigt närvarande. Fokus upplevs ligga på stadens utveckling och brist på såväl offentlig som kommersiell service försvårar livspusslet.

I en trendspaning, genomförd på uppdrag av LUS, spår Kairos Future en förändring i hur offentlig service fungerar och av vem den levereras, framför allt eftersom resurser till välfärden inte växer lika snabbt som befolkningen. I våra dialoger identifierades dock flera faktorer som kan möjliggöra levande landsbygder i Sjuhärad även i fortsättningen, bland annat nämndes att orter strategiskt kan stärkas för att säkerställa tillgång till offentliga och kommersiella servicetjänster. Möjligheten att dra nytta av digitalisering och främja innovativa servicetjänster nämndes också.

3.3.1 Digitalisering som framgångsfaktor?

Coronapandemin har både accelererat och förändrat förutsättningarna för den digitala utvecklingen. Det är en utveckling som Sjuhärad kan vinna mycket på, bland annat ökad delaktighet och fördelar av att tjänster för vård, service, utbildning och underhållning alltjämt är tillgängliga för alla med uppkoppling. Digital utveckling kan dessutom komma att generera nya företag och tjänster som bidrar till att uppnå miljömässiga mål.

Tillgång till digitala service- och konsumtionslösningar finns och uppskattas i Sjuhärad men samtidigt påpekas att leveranser sällan erbjuds utanför tätorter. Kairos Future lyfter i detta sammanhang drönare och obemannade butiker som exempel på lösningar som gör att avstånd mellan platser minskar i betydelse. Innovationer såsom dessa, med digitalisering som verktyg och lönsamhet som drivkraft, skulle kunna utgöra möjligheter för både företag och konsumenter.

Digitalisering som framgångsfaktor bygger på att alla har tillgång till den. Saknad uppkoppling och brist på digital kompetens är två faktorer som kan

⁹[Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland \(RUS\) \(vgregion.se\)](https://www.vgregion.se/regionalt/utvecklingsstrategi-for-vestra-gotaland-rus)

generera digitala klyftor och senare klassklyftor. Att arbeta för digital delaktighet och överbrygga utanförskap till följd av intresse, ekonomiska möjligheter och kompetens kan motverka en sådan fortsatt utveckling. Att företrädesvis mötas digitalt riskerar, å andra sidan, att skapa en känsla av ensamhet. I Sjuhärad finns dock gott om plats och möjlighet att stimulera till nya fysiska mötesplatser. Naturen skulle kunna nyttjas och att använda ödehus och andra tomma lokaler till bostäder och mötesplatser lyfts som en möjlighet i samband med våra dialoger.

Natur, miljö och hållbarhet i fokus

Friluftslivet trendar till följd av coronapandemin. Med tanke på Sjuhärads stora tillgång till varierande natur och landskap innebär detta faktum möjligheter för bland annat besöksnäring och upplevelseindustri. Den ökade efterfrågan på naturupplevelser innebär dock en utmaning vad gäller såväl tillgänglighet och skötsel av vandringsleder som en större påfrestning på ekosystem, växt- och djurliv.

De gröna näringarnas ställning är stark i delar av Sjuhärad och skapar potential för hållbara samhällen, men det finns också en oro för att utmaningar inte tas på allvar. Bland annat att jordbruksmark bebyggs och risk för brist på ekosystemtjänster till följd av tät bebyggelse.

Klimatförändringar och en växande opinion, inte minst bland unga, har satt hållbarhet i fokus och i Sjuhärad bedrivs forskning med fokus på cirkulär ekonomi och hållbar konsumtion. Allt fler företag i området ser hållbarhet som en konkurrensfördel och bland allmänheten tycks intresset för hållbarhetsfrågor växa. Lokalproduktion och säsongsbaserad konsumtion har fått ett större värde och antalet REKO-ringar ökar. En generell odlingstrend, återbruk och småskalig delningsekonomi framhålls också som möjligheter att utveckla i Sjuhärad.

Stark entreprenörsanda lyfts i flera dialogmöten som en nyckeltillgång för att tillvarata möjligheter som härrör till hållbarhet. I Sjuhärad finns ett utbrett driv och småföretagande. Lokala och familjeägda företag betyder mycket och företagsrevitalisering skulle kunna generera stora fördelar.

Att stimulera cirkulär ekonomi, det vill säga aktiviteter som syftar till minskad resursåtgång, lyfts som en möjlighet för området. På landsbygder finns exempelvis lång erfarenhet av aktiviteter som syftar till delning av varor och tjänster, men digitalisering skapar nya möjligheter. Att efterfrågan på delningstjänster ökar, och att företag i området skapar affärsidéer som ligger i tiden, är faktorer som talar för att dessa möjligheter kan tas tillvara.

Kompetensförsörjning är en utmaning för Sjuhärads näringsliv, det lyfts också som en av samhällsutmaningarna i den regionala utvecklingsstrategin för Västra Götaland. Utvecklingen inom digitalisering, automatisering och artificiell intelligens innebär behov av ny kunskap. För att möta behovet nämns såväl kompetensutveckling som stimulans till innovativa affärslösningar och integration.

3.3.2 Social hållbarhet i ett Sjuhärad med stora skillnader

Det finns stora socioekonomiska skillnader inom Sjuhärad och på flera håll är befolkningen åldersmässigt snedfördelad, bland annat till följd av att vi blir allt

äldre och att unga lämnar små orter för studier och arbete. Pandemin har dock banat väg för distansarbete, antalet hemvändare är många och fler upplevs efterfråga bostäder på landsbygden. Frågan är vilken kraft som är starkast?

Under våra dialoger lyfts inkludering fram som ett viktigt område. Det finns en tydlig vilja och önskan om att arbeta mer med integration, framför allt utanför bygdens centralorter. Behovet framkommer även i Västra Götalandsregionens omvärldsanalys, där växande socioekonomiska klyftor, ökande bostadssegregation och känsla av exkludering identifieras.

I samband med våra dialogmöten nämns kultur- och föreningslivets potential att spela en viktig roll för delaktighet och minskad segregation. Här finns driftiga byalag, föreningar och eldsjälur som uppvisar starkt framåt driv och vilja att utveckla bygden. Denna mentalitet är en av områdets styrkor och på flera håll finns dessutom etablerade nätverk mellan föreningar och organisationer som växlar upp engagemanget.

Föreningsengagemanget befinner sig dock i förändring. Det finns en förväntan att aktivitetsutbud ska finnas, men känslan är allt färre väljer att ta på sig ideella engagemang. Satsning på kultur- och fritidsfrågor upplevs saknas på flera håll och efterfrågan på samverkan mellan sektorer är stor. Att finna nya former för engagemang såsom fokusgrupper för enskilda frågor eller intressegrupper kan vara en väg framåt.

Det finns utmaningar framöver, men det finns också drivkraft. Med lokal utveckling och samverkan i fokus finns möjlighet att skapa ett hållbart Sjuhärads.

4 Mål, insatsområden och indikatorer

4.1 Vision

Leader Sjuhärad har formulerat följande vision för programperioden 2023–2027:

**Leader Sjuhärad tar tillvara möjligheter,
förändrar och ger framtidstro!**

*Genom mod, inkludering och framsynthet skapar vi möjligheter
för hållbara landsbygder, ur ekonomiskt, socialt och
ekologiskt perspektiv.*

4.2 Mål

Med visionen i centrum har vi formulerat två mål för perioden.

**Inkluderande och levande
landsbygder**

**Hållbar och cirkulär
landsbygdsutveckling**

4.2.1 Inkluderande och levande landsbygder

Inkluderande och levande landsbygder innebär att plats finns för alla, att trepartnerskapet stimulerar både nätverk och samarbeten och att kultur- och fritidsverksamheter bidrar till att skapa ett attraktivt Sjuhärad. Målet innebär också samhällsutveckling där möjligheter på landsbygden tas tillvara, att det finns en symbios mellan stora och små verksamheter och att småskaliga jord- och skogsbruk har en given plats. En samhällsutveckling där kreativitet, digitalisering och innovation används som verktyg för att skapa varierande boendemöjligheter, sysselsättning och tillgång till såväl offentlig som kommersiell service.

4.2.1.1 Bakgrund

I nulägesanalysen som arbetats fram med anledning av denna utvecklingsstrategi framgår ett tydligt behov av mötesplatser och att stärka inkludering och samverkan. Data gällande flyttströmmar stärker dessutom SCB:s slutsats att integration kommer att vara en viktig samhällsangelägenhet under överskådlig framtid.

I områdesbeskrivningen, avsnitt 3.2, lyfts att Sjuhärad är diversifierat och att det finns påtagliga socioekonomiska skillnader mellan olika områden. Att växande klyftor och social hållbarhet även fokuseras i den regionala

utvecklingsstrategin för Västra Götaland och Utvecklingsstrategi för Sjuhärad 2021–2030 styrker att *Inkluderande och levande landsbygder* är ett relevant och viktigt mål.

Nulägesanalysen pekar även på en känsla av neddragningar. Känslan bekräftas delvis i områdesbeskrivningen där skillnader i service framhålls, att sysselsättning alltmer koncentreras till Borås och att kompetensförsörjning är en utmaning. Samtidigt kan ett positivt samspel mellan stad och land driva utveckling som gynnar landsbygder och under genomförda dialogmöten nämndes ofta entreprenörskap och engagemang som styrkor i området. Inom *Inkluderande och levande landsbygder* ryms möjlighet att dessa styrkor nyttjas på ett sätt som stimulerar innovativa idéer och satsningar för att det långsiktigt ska vara möjligt att leva och verka på landsbygden.

4.2.1.2 Samordning med andra strategier och mål

Målet *Inkluderande och levande landsbygder* samspelar väl med strategiska planer och dokument på flera nivåer. Målet linjerar väl med den gröna given, en av EU-kommissionens prioriteringar för åren 2019–2024. När det gäller målen inom den europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling finns en stark koppling till mål H, *Jobb och tillväxt på landsbygden*, framför allt genom att bidra till social delaktighet och lokal utveckling. Att främja sysselsättning, tillväxt och hållbart skogsbruk är också en del av EU-målet. Även dessa delar linjerar med *Inkluderande och levande landsbygder*, framför allt genom målets fokus på entreprenörskap och innovation.

På nationell nivå finns en tydlig koppling till den *nationella livsmedelsstrategin* vars övergripande mål handlar om en hållbar och ökad livsmedelsproduktion i hela landet, samt en ökad självförsörjningsgrad. Landsbygdernas jordbruk bidrar till såväl detta mål som till att främja levande landsbygder, idag och i framtiden.

Genom att arbeta mot detta mål bidrar vi till följande mål i Agenda 2030:

Målet samspelar med följande av de 17 globala målen: 5) Jämställdhet, 9) Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, 10) Minskad ojämlikhet, 11) Hållbara städer och samhällen, 16) Fredliga och inkluderande samhällen.

Genom att arbeta mot detta mål bidrar vi till följande delar i Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland:

- **Mål:** *Robust och sammanhållet* samt *Jämlikt och öppet* Västra Götaland.
- **Långsiktiga prioriteringar:** *Stärka innovationskraften, Öka inkluderingen, Knyta samman Västra Götaland*

Genom att arbeta mot detta mål bidrar vi till följande delar i Utvecklingsstrategi för Sjuhärad 2021–2030:

Fokusområden: *En innovativ och konkurrenskraftig delregion, Strategisk kompetensförsörjning, En socialt hållbar delregion.*

4.2.2 Hållbar och cirkulär landsbygdsutveckling

Detta mål sätter minskad klimatpåverkan och omställning till ett mer hållbart samhälle i fokus. Ett samhälle där utveckling sker utifrån ett såväl lokalt som globalt ansvarstagande. Vi vill bidra till att accelerera omställningen till hållbara produktions- och konsumtionsmönster, samt till att landsbygdsutveckling sker på ett sätt som bevarar och främjar ekosystemens kapacitet att leverera en variation av ekosystemtjänster.

Målet kan stimulera till utveckling av hållbara varor och tjänster, där förnybara råvaror ersätts med biobaserade, men också till en mer diversifierad användning av skog och naturområden. Målet kan också bidra till att linjära produktion- och konsumtionsmönster sluts till cirkulära genom insatser för återbruk, delningsinitiativ, ökad återvinning samt innovativ produkt- och förpackningsdesign.

4.2.2.1 Bakgrund

I samband med genomförda dialogmöten lyfts Sjuhärads naturresurser fram som en av områdets främsta styrkor och ekosystemtjänsternas vikt för en långsiktig utveckling understryks. Ett växande intresse för hållbarhetsfrågor och lokalproducerade varor identifieras men stimulans till cirkulär ekonomi efterfrågas och många upplever att ytor för gemensamt ägande saknas.

Målet *Hållbar och cirkulär landsbygdsutveckling* innebär en möjlighet att bidra till den samhällsomställning som är central i såväl nationella som regionala styrdokument och strategier. Sjuhärad har på senare år positionerat sig inom innovation kopplat till hållbarhet och textil, en utveckling som är värd att stärka och inspireras av.

4.2.2.2 Samordning med andra strategier och mål

Hållbar utveckling utgör en av de övergripande principer som genomsyrar vårt arbete och såväl i den gröna given som i EU:s mål för jordbrukspolitiken löper hållbarhetsperspektivet som en röd tråd. I mål H, som är centralt för Leader, dockar målet *Hållbar och cirkulär landsbygdsutveckling* an till lokal utveckling, sysselsättning och tillväxt. Därutöver finns en tydlig koppling till mål F, biologisk mångfald och odlingslandskap, som fokuserar på att stärka ekosystemtjänster och bevara livsmiljöer och landskap.

Samtliga av Sjuhärads kommuner har inom kraftsamlingen Klimat 2030 avlagt klimatlöften med fokus på hållbar utveckling. Klimat 2030 kommer under åren 2023–2030 att präglas av långsiktiga klimatlöften med bland annat cirkularitet och delningsekonomi i fokus. Målet *Hållbar och cirkulär landsbygdsutveckling* går även i linje med Boråsregionens Handlingsplan för Miljöstrategisk samverkan som har tre fokusområden; Cirkulära flöden, Minskad klimatpåverkan och Hållbara samhällen.

Genom att arbeta mot detta mål bidrar vi till följande mål i Agenda 2030:

Målet samspelar med följande av de 17 globala målen: 2) Ingen hunger, 9) Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, 11) Hållbara städer och samhällen, 12) Hållbar konsumtion och produktion, 15) Ekosystem och biologisk mångfald.

Genom att arbeta mot detta mål bidrar vi till följande delar i Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland:

- **Mål:** Fossiloberoende och cirkulärt Västra Götaland.
- **Långsiktiga prioriteringar:** Stärka innovationskraften, Bygga kompetens

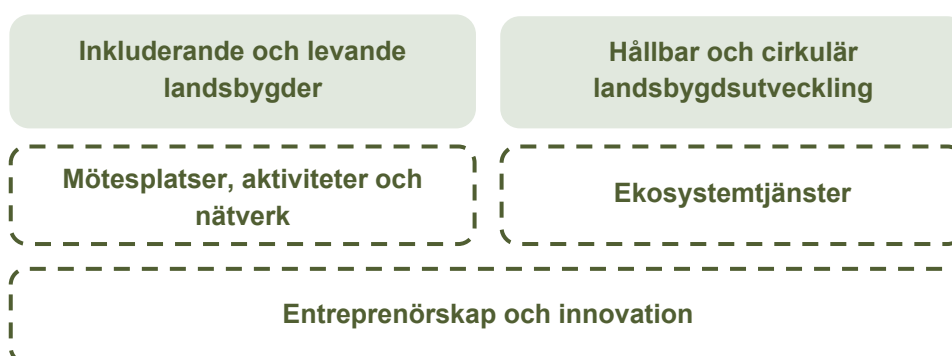
Genom att arbeta mot detta mål bidrar vi till följande delar i Utvecklingsstrategi för Sjuhärad 2021–2030:

- **Fokusområden:** En cirkulär och hållbar framtid.

4.3 Insatsområden

Insatsområdena utgör strategins verktyg och anger inom vilka områden som utvecklingsinsatser ska ske. I våra dialogmöten framkom många förslag på vad ett utvecklingsarbete kan ta sikte på. Strategin ska skapa förutsättningar för detta och vi har därför valt breda insatsområden som inte detaljstyr vilka projekt som kan rymmas inom dem. Breda insatsområden minskar risken för inlåsnings effekter samtidigt som det stimulerar kreativitet och innovation. Eftersom insatsområdena är breda spelar urvalskriterierna, se avsnitt 5.2, en viktig roll som styrmedel för att säkerställa att projekt som beviljas bidrar till hållbar utveckling och intentioner i strategin.

Leader Sjuhärad kommer att verka inom tre insatsområden. Nedan illustreras insatsområdena i förhållande till målen.

4.3.1 Mötesplatser, aktiviteter och nätverk

Att det finns behov av fler mötesplatser för såväl kreativitet, kultur, aktiviteter och samhörighet lyfts fram i vår nulägesanalys. Delaktighet skapar

förutsättningar för ett levande och attraktivt Sjuhärad och erfarenhet från tidigare programperioder visar att saker händer när vi möts. Därför vill vi bidra till att alla, oavsett bakgrund, uppmuntras till att vara en del av utvecklingen.

Insatsområdet skapar plats för det engagemang som lyfts fram som en styrka i vårt område. Här ryms satsningar som kan stärka områdets identitet och attraktivitet, liksom överbygga socioekonomiska skillnader och utanförskap. Inom insatsområdet ryms exempelvis:

- Utveckling av nya och befintliga mötesplatser, såväl fysiska som digitala.
- Att skapa förutsättningar för en meningsfull fritid och ökad delaktighet i samhället.
- Kompetenshöjande åtgärder med fokus på värderingar, normer och inkluderande perspektiv.
- Att öka samverkan mellan tätorter och landsbygder för att tillvarata resurser och kompetenser.

4.3.2 Ekosystemtjänster

När arter och livsmiljöer minskar i antal rubbas de naturliga ekosystemen som förser oss med en rad tjänster. Det handlar exempelvis om mat, bränsle, vatten- och luftrening. Hur vi använder mark och vatten, planerar och bygger är centralt för att bevara ekosystemens kapacitet att leverera dessa tjänster, vars funktion utgör nycklar för att klara de hållbarhetsutmaningar som vi står inför. Detta insatsområde har således en direkt koppling till målet *Hållbar och cirkulär landsbygdsutveckling*.

Under genomförda dialogmöten lyftes naturvärden fram som betydelsefulla inom exempelvis besöksnäringen och önskemål om att främja närproduktion av varor och tjänster betonades. För att detta ska vara möjligt krävs att en fortsatt tillgång till och utveckling av ekosystemtjänster säkerställs.

Inom insatsområdet ryms möjlighet att bidra till att säkra en variation av ekosystemtjänster för framtida generationer. Detta kan exempelvis ske genom att främja biologisk mångfald eller att på ett hållbart sätt ta vara på naturens resurser. Det kan exempelvis handla om:

- Lokal odling och matproduktion.
- Att främja ett diversifierat och småskaligt jord- och skogsbruk.
- Insatser för att gynna reglerande ekosystemtjänster (exempelvis pollinering, rena luft och vatten, klimatreglering).

4.3.3 Entreprenörskap och innovation

Innovativa idéer och entreprenörskap är en stark drivkraft för attraktiva och hållbara samhällen. Därför sträcker sig detta insatsområde över strategins båda mål.

Genom insatsområdet vill vi stimulera lokal produktion och konsumtion, faktorer som bidrar till att stärka lokal ekonomi och utveckling. Vidare är projekt med fokus på exempelvis återbruk eller tekniker för hållbar produkt- och förpackningsdesign exempel på hur insatsområdet även kan bidra till hållbar utveckling.

Insatsområdet tar avstamp i den starka entreprenörskraft som präglar Sjuhärad. Det handlar om att stimulera denna kraft för att bidra till strategins mål, ta vara på möjligheter, främja kompetensförsörjning och skapa tillväxt och framtidstro i alla delar av leaderområdet.

Inom insatsområdet ryms exempelvis:

- Samarbetsprojekt såväl inom som mellan branscher och parter.
- Utveckling av cirkulära affärsidéer.
- Microstöd till blivande och nya företagare.
- Utveckling av nya produkter och tjänster.

4.4 Indikatorer och målvärden

Indikatorer används för att mäta hur väl vi uppnår våra mål och för att bedöma om utvecklingen, över tid, går åt det håll vi önskar. Uppföljning kan ske på tre nivåer och vi har därför haft möjlighet att välja olika typer av indikatorer; EU-indikatorer, nationella indikatorer och lokala indikatorer.

Erfarenhet från tidigare programperioder visar att breda projekt kan ha beröringspunkter inom flera insatsområden och därmed bidra till flera mål. Att kunna följa upp projektens *totala* resultat är en nödvändighet för att få en helhetsbild av framsteg i måluppfyllelsen. En helhetsbild som är viktig för såväl oss själva som för finansiärer och andra intressenter. Dessa faktorer ligger till grund för valet att använda samma indikatorer för att följa upp båda våra mål, genom samtliga insatsområden.

4.4.1 Val av EU-indikatorer

Två EU-indikatorer är valda för att mäta framsteg i vår måluppfyllelse:

- Tillväxt och sysselsättning i landsbygdsområden.
- Utveckla ekonomin på landsbygden.

För att det i framtiden ska vara möjligt att bo och verka på landsbygderna krävs sysselsättning och tillväxt. Utveckling och tillväxt som också är hållbar. Projekt som leder till ökad sysselsättning, även om det inte är satsningens huvudsakliga syfte, kan förekomma inom samtliga insatsområden i strategin. Därmed kan ovanstående indikatorer hjälpa oss att identifiera måluppfyllelse för såväl *Inkluderande och levande landsbygder* som *Hållbar och cirkulär landsbygdsutveckling*.

Företag, föreningar och organisationer som väljer att utveckla sin verksamhet kan bidra till både sysselsättning och stimulans av den lokala ekonomin. Drivkraft och möjligheter till följd av digitalisering och innovation kan också, oavsett om satsningarna är stora eller små, bidra till såväl ekonomisk som social och miljömässig hållbarhet. Entreprenörskap och engagemang är styrkor i området och indikatorerna hjälper oss att mäta hur väl vi, genom vår strategi, lyckas ta vara på dessa för att stimulera till satsningar som bidrar till vår måluppfyllelse.

4.4.2 Val av nationella indikatorer

Fem indikatorer på nationell nivå kommer att användas för att mäta framsteg i måluppfyllelsen.

- Nya företag.
- Nya produkter.
- Nya tjänster.
- Nya mötesplatser.
- Nya fritids- och kulturverksamheter.

Engagemang, entreprenörskap och ett diversifierat näringsliv är fördelaktiga faktorer för att uppnå såväl *inkluderande och levande* som *hållbara och cirkulära* landsbygder. En av de valda EU-indikatorerna mäter antal företag som söker stöd för att utveckla sin verksamhet. Men det är inte enbart redan befintliga företag och verksamheter som bidrar till sysselsättning och utveckling av den lokala ekonomin, det gör även entreprenörer och nystartade företag. Detta faktum fångar den nationella indikatorn ”Nya företag”.

Att bredda utbudet av produkter och tjänster kan bidra till att stärka den lokala ekonomin, utveckla hållbara alternativ till befintligt utbud och säkra tillgång till service. Även indikatorerna ”Nya tjänster” och ”Nya produkter” hjälper oss därför att mäta måluppfyllelsen för båda mål i denna strategi.

Indikatorerna ”Nya mötesplatser” och ”Nya fritids- och kulturverksamheter” hjälper oss att se hur väl vi, inom ramen för strategin, lyckas stimulera till satsningar som bidrar till samverkan och social hållbarhet. Två exempel på viktiga delar för att uppnå målen i vår strategi.

Att saker händer när vi möts, det är en av våra erfarenheter från tidigare programperioder. När personer med olika perspektiv lyssnar på varandra, då kommer ofta kreativitet, idéer och engagemang på köpet. Nya mötesplatser skapar förutsättningar för både utveckling och inkludering, samtidigt kan nya fritids- och kulturverksamheter stärka områdets attraktivitet och därigenom bidra till ett levande Sjuhärad. Indikatorerna har en direkt koppling till målet *Inkluderande och levande landsbygder*, framför allt genom insatsområdet *Mötesplatser, aktiviteter och nätverk*, men även till målet *Hållbar och cirkulär landsbygdsutveckling* beroende på projektets karaktär. Eftersom samverkan mellan företag och branscher är en framgångsfaktor för att främja idéer och entreprenöriella förmågor finner vi det rimligt att indikatorn även kan följa upp strategins mål genom insatsområdet *Entreprenörskap och innovation*.

4.4.3 Val av lokala indikatorer

Av tillgängliga indikatorer på lokal nivå har vi valt två för att mäta måluppfyllelsen av denna strategi:

- Nya föreningar
- Organisationer som genomför insatser för minskad klimatpåverkan

Engagemang och ett rikt föreningsliv skapar, liksom fritids- och kulturverksamheter, möjligheter för ett attraktivt och levande Sjuhärad. I nulägesanalysen som föregått denna strategi framgår att föreningar och ideell sektor har stora möjligheter att bidra till ett inkluderande och kreativt område. ”Nya föreningar” är därför en indikator som passar väl för att mäta målet

Inkluderande och levande landsbygder, och så kan göras genom strategins alla insatsområden.

Beroende på projektets inriktning kan indikatorn "Organisationer som genomför insatser för minskad klimatpåverkan" göra det möjligt att mäta måluppfyllelse för strategins båda mål, men framför allt målet om *hållbar och cirkulär landsbygdsutveckling*. Kopplingen till insatsområdet *Ekosystemtjänster* är tydlig men projekt som leder till minskad klimatpåverkan och främjar hållbar utveckling kan förekomma inom samtliga insatsområden i strategin.

EU:s resultatindikatorer

MÅL	INSATSOMRÅDE	INDIKATORKOD	INDIKATORNAMN	DEFINITION	MÅLVÄRDE
Hållbar och cirkulär landsbygdsutveckling	Ekosystemtjänster	R.37	Tillväxt och sysselsättning i landsbygdsområden	Sys­sel­ättnin­gen ska ha skapats som senast vid projektslut. En heltidstjänst motsvarar 1720 timmar per år och en halvtidstjänst motsvarar 860 timmar per år.	40 000 timmar
	Entreprenörskap och innovation				
Inkluderande och levande landsbygder	Mötesplatser, aktiviteter och nätverk	R.39	Utveckla ekonomin på landsbygden	Antal företag på landsbygden som söker stöd för att utveckla sin verksamhet. Detta inkluderar alla landsbygdsföretag så länge inte utvecklingen de genomför i projektet eller investeringen rör primärproduktion. Däremot kan företag räknas med som förädlar råvaror.	3
	Entreprenörskap och innovation				

Nationella indikatorer

MÅL	INSATSOMRÅDE	INDIKATORKOD	INDIKATORNAMN	DEFINITION	MÅLVÄRDE
Hållbar och cirkulär landsbygdsutveckling	Ekosystemtjänster	N.01	Nya företag	Antal nya företag som skapats under projektiden på grund av projektet. Med företag menar vi olika organisationsformer som till exempel enskild firma, AB och ekonomisk förening.	40
	Entreprenörskap och innovation				
Inkluderande och levande landsbygder	Mötesplatser, aktiviteter och nätverk	N.03	Nya produkter	Denna delas upp i 3 nivåer för att kunna ta hänsyn till innovationshöjd. D.v.s. är produkten/erna nya på den svenska marknaden, på den lokala marknaden (leaderområdet) eller endast för den enskilda organisationen? En fysisk produkt är en vara som man kan köpa och ta med hem, men konsumera senare. Till exempel olika matprodukter, souvenirer, kläder och möbler. En digital produkt är en vara som säljaren kan sälja (eller erbjuda gratis) upprepat antal gånger utan att göra om varan på nytt. Till exempel nedladdningsbara filer som e-böcker och guider. Men det kan också inkludera olika mjukvaror och appar om kunden inte är beroende av prenumerationer för att kunna ta del av dem.	125
	Entreprenörskap och innovation				

MÅL	INSATSOMRÅDE	INDIKATORKOD	INDIKATORNAMN	DEFINITION	MÅLVÄRDE
Hållbar och cirkulär landsbygdsutveckling	Ekosystemtjänster	N.04	Nya tjänster	Denna delas upp i 3 nivåer för att kunna ta hänsyn till innovationshöjd. D.v.s. är tjänsten/erna nya på den svenska/lokala marknaden eller endast för den enskilda organisationen?	140
	Entreprenörskap och innovation			En (fysisk) tjänst är något som man köper och konsumerar ihop, istället för att ta med hem. Till exempel hårklippningar, guideade turer och upplevelser samt teaterföreställningar.	
Inkluderande och levande landsbygder	Mötesplatser, aktiviteter och nätverk	N.05	Nya mötesplatser	En digital tjänst är en tjänst som säljaren behöver göra om och anpassa vid varje försäljning. Till exempel sociala media tjänster, webbdesign eller liknande. Hit räknas även olika streamingtjänster då kunden inte äger materialet utan endast har tillfällig tillgång genom någon form av prenumeration på säljarens villkor.	90
	Entreprenörskap och innovation			Antalet mötesplatser som skapats genom projektet och som bedöms kunna bestå efter projektslut. En mötesplats kan vara fysisk i form av en ny eller återställd lokal där olika verksamheter kan äga rum. Till exempel hembygdsgårdar eller övriga samlingslokaler. En mötesplats kan också vara ett digitalt forum om det är begränsat till en tydligt avgränsad målgrupp och det finns sätt att interagera. Till exempel en facebookgrupp. Hemsidor eller bloggar räknas inte.	
Hållbar och cirkulär landsbygdsutveckling	Ekosystemtjänster	N.06	Nya fritids- och kulturverksamheter	Antalet fritids- och kulturverksamheter som skapats genom projektet och som bedöms kunna bestå efter projektslut. Till exempel kan detta inkludera ungdomsverksamheter, teatergrupper, idrottsföreningar och språkcaféer. Endast antalet olika verksamheter ska räknas. Man ska inte räkna in antalet träffar som de haft eller antalet deltagare som medverkat.	100
	Entreprenörskap och innovation			Mötesplatser, aktiviteter och nätverk	
Inkluderande och levande landsbygder	Entreprenörskap och innovation				

Lokala indikatorer

MÅL	INSATSOMRÅDE	INDIKATORKOD	INDIKATORNAMN	DEFINITION	MÅLVÄRDE
Hållbar och cirkulär landsbygdsutveckling	Ekosystemtjänster Entreprenörskap och innovation	L.15	Nya föreningar	Antal nya föreningar som tillkommit genom projektet som planeras fortsätta existera efter projektets slut.	5
Inkluderande och levande landsbygder	Mötesplatser, aktiviteter och nätverk Entreprenörskap och innovation				
Hållbar och cirkulär landsbygdsutveckling	Ekosystemtjänster Entreprenörskap och innovation	L.36	Organisationer som genomför insatser för minskad klimatpåverkan	Antal företag, föreningar eller andra organisationer som inom ramen för projektet genomför insatser för minskad klimatpåverkan. Dessa insatser ska på ett påtagligt sätt bidra till uppfyllandet av de horisontella målen hållbar utveckling och/eller klimat och miljö.	20
Inkluderande och levande landsbygder	Mötesplatser, aktiviteter och nätverk Entreprenörskap och innovation				

5 Genomförande

5.1 Kommunikation

Vi är en kommunikativ förening med ett utvecklingskontor som arbetar för att ha en aktiv roll i det regionala utvecklingsarbetet. God kommunikation är en nyckelfaktor som såväl stärker förtroendet för Leader Sjuhärad, som bidrar till nätverkande och långsiktig utveckling av området.

Utvecklingskontoret kommunicerar i syfte att:

- Informera om leadermetoden, EU:s roll för lokal utveckling och hur denna bidrar till samhällsutveckling.
- Kommunicera utvecklingsstrategin och tydliggöra hur det går till att söka stöd.
- Inspirera genom att lyfta goda exempel och informera om andra utvecklingsvägar som erbjuds inom området.
- Stärka en positiv bild av landsbygden genom att visa möjligheter och utmana normer.

Kommunikation utgör en hörnsten under hela programperioden. Uppstartsfasen präglas av information om sökbara stöd, målen med leadermetoden och vårt arbete. Under genomförandefasen bygger vi vidare på det förtroende som etablerats under föregående programperioder, samverkar med våra målgrupper, inspirerar och sprider genomförda projekt och hur de bidragit till våra mål. Under utvärderingsfasen kommuniceras programperiodens resultat och långsiktiga effekter.

Genom direktkommunikation, nyhetsbrev, webbsida och sociala medier nås de fyra målgrupper som står i fokus för vårt externa kommunikationsarbete:

- **Stödsökande** | De som söker stöd för projekt inom ramen för denna utvecklingsstrategi. Här finns både de som har och inte har kunskaper om leadermetoden sedan tidigare.
- **Vidareinformatörer** | Gruppen sprider information om leadermetodens möjligheter till dem som vill bidra till lokal utveckling. Här finns exempelvis kommunala kontaktpersoner, tidigare projektledare, press och media, samt det nätverk av aktörer som följer våra kommunikationskanaler.
- **Samarbetspartners** | Gruppen består av aktörer som vi samarbetar med för att uppnå våra mål, exempelvis genom kunskaps- och erfarenhetsutbyten och kommunikation av gemensamma budskap. Här finns exempelvis våra kommuner, Boråsregionen, Västra Götalandsregionen, samt aktörer inom privat och ideell sektor.
- **Allmänhet** | Individer som på något sätt berörs av vårt område. Här kan vi nå nya personer som vill bidra till lokal utveckling, men även öka kunskapen om leadermetoden och Leader Sjuhärad.

5.2 Urvalsprocess

Leaderföreningen har en öppen och icke-diskriminerande urvalsprocess för att prioritera projekt.

Urvalsförfarandet är utformat för att möjliggöra urval av de projekt som kan bidra till att uppfylla målen för strategin. Leaderföreningen prioriterar projekten med hjälp av lokalt utformade urvalskriterier. Ingen enskild sektor; privat, ideell eller offentlig har mer än 49% av rösterna. Efter prioritering fastställer Leaderföreningen stödbeloppet. Jordbruksverket gör slutkontroll av stödberättigande och fattar beslutet som skickas ut till sökande.

5.3 Samordning och samarbete med andra aktörer

Leaderkontoret är ett lokalt utvecklingskontor – och som sådant ska vi vara en hävstång för drivkraft och lokalt engagemang. Vi delar aktörsgemensam information och vägleder sökanden till andra möjligheter om en idé inte ryms inom leadermetodens ramar.

För att lyckas med detta krävs ett gott samarbete med andra aktörer som är verksamma inom området, bland annat Boråsregionen, Länsstyrelsen, Västra Götalandsregionen och Tillväxtverket. Vi samverkar också med Europa Direkt Sjuhärad, ett av EU-kommissionens lokala informationskontor, för att tillsammans synliggöra hur EU-medlemskapet gör skillnad på ett lokalt plan.

Sjuhäradskommunerna är viktiga parter för vårt arbete och samarbetet sträcker sig längre än att kommunerna är medfinansierare av verksamheten. Vi kommer att, precis som under tidigare programperioder, vara sammankallande i ett nätverk med kontaktpersoner för respektive kommun. Nätverket kommer att mötas med jämna mellanrum under hela programperioden för informationsutbyte och möjlighet till samverkan kring gemensamma frågor. Detta är ett forum där kommunala strategier och planer kan lyftas och stämmas av mot riktningen i denna utvecklingsstrategi.

Vidare har representanter i vår styrelse till uppgift att förmedla information om strategiska planer och aktuella frågor som kan vara värdefulla för oss att känna till för att kunna främja ytterligare synergieffekter. Detsamma gäller att föra ordet om vår verksamhet vidare i egna nätverk och organisationer.

Boråsregionen spelar en viktig roll för delregional utveckling och Leader Sjuhärad och Boråsregionen är överens om fortsatt samverkan under kommande programperiod. Det kan exempelvis handla om gemensamma kommunikationsinsatser och nätverksmöten för att skapa gemensam kännedom om aktuella frågor, men också avstämning gällande utvecklingsstrategin som sådan.

På regionalt plan är *Leadernätverket Västra Götaland* sedan 2020 ett betydelsefullt nätverk där vi tillsammans med andra leaderområden i Västra Götaland samordnar oss för att underlätta kontakterna med regionala aktörer såsom Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen. Vi kommunicerar med en gemensam röst samtidigt som vi stämmer av och informerar om satsningar, strategier och planer för regional och delregional utveckling. Därutöver har vi ett regionalt nätverk som stärker samverkan mellan leaderområden i Västra Götaland och delar av Värmland. Båda nätverken är bestående och kommer att vara mycket värdefulla i samband med genomförandet av denna strategi.

Samverkan mellan leaderområden sker även på nationellt och transnationellt plan. Leader Sjuhärad är medlemmar i intresseföreningen *Lokal utveckling Sverige* (LUS) som arbetar för att stärka och vidareutveckla leadermetoden.

Samarbetet innebär en värdefull möjlighet till erfarenhets- och kunskapsutbyte mellan leaderområden i Sverige men också effektivisering i kommunikationen med Jordbruksverket.

Nationellt delas erfarenheter och lärande genom engagemang i ELARD, *European Leader Association for Rural Development*. Organisationen knyter samman leaderområden i hela Europa i syfte att skapa nätverk, stötta internationella samarbeten, driva opinionsarbete i frågor som rör landsbygdsutveckling samt att sprida kännedom om leadermetoden och dess effekter.

5.4 Effekter

Leaderprojekt skapar resultat i anslutning till projekttiden. Men vad händer efter att projekten avslutats? För att främja effekter, det vill säga förändring på lång sikt, krävs ett medvetet arbete och planering redan från början. Forskning¹⁰ konstaterar att följande faktorer i ett projekt kan främja hållbara effekter:

- Långsiktig målbild.
- Samverkan, samarbete och engagemang.
- Lokal förankring.
- Affärsmässighet, likviditet och hållbar finansiering.

Erfarenhet och utvärdering av projekt inom ramen för tidigare utvecklingsstrategier visar att utvecklingskontorets arbetssätt, bestående av tydlig och regelbunden dialog och uppföljning med projektledare, bidrar till att ovanstående punkter uppfylls. Detta arbete kommer att fortgå även framöver och ske såväl innan projektstart som under projekttiden.

Så främjas effekter innan projektstart:

- Medarbetare på utvecklingskontoret frågar sökanden tidigt om samverkan med andra aktörer och föreslår om möjligt lämpliga samarbetspartners.
- Diskussion förs om finansiering och den långsiktiga målbilden redan i ansökningsfasen. Vad ska projektet leda till och hur kan sökanden se till att projektet lever vidare efter projekttidens slut?
- Sökande bjuds in att presentera sin ansökan och bli intervjuade av styrelsen. I styrelsen finns såväl erfarenhet och kontaktnät som ofta är av värde för sökande.

Så främjas effekter under projekttiden:

- Projektledare och projektägare genomgår en utbildning där effektbarometern lyfts som en metod för att aktivt arbeta för långsiktiga effekter redan från början.
- Pressmeddelanden om prioriterade projekt skickas kontinuerligt ut. Erfarenhet visar att medial uppmärksamhet ofta leder till ytterligare samarbeten och därmed stärker chanserna till effekter på lång sikt.

¹⁰ [Hållbara leadereffekter i teori och praktik: Delrapport 2 : Utvärderingsrapport 2020:1 \(diva-portal.org\)](http://diva-portal.org)

- Kontaktpersoner i de kommuner som ingår i vårt område sprider information om projekten vilket bidrar till engagemang och lokal förankring.
- Projektledare och projektägare bjuds löpande in till träffar med andra projektledare vilket leder till nya nätverk, vidareutveckling av idéer och samarbeten.
- Arbetet för långsiktiga effekter följs kontinuerligt upp i samband med projektuppföljningar.
- I samband med slutredovisning av projektet bjuds projektägare åter in till styrelsen. Vad som kommer att ske efter projekttidens slut presenteras och styrelsen ställer frågor om långsiktiga effekter.

Under 2017–2021 deltog Leader Sjuhärad i samverkansprojektet *Lärande och innovation* tillsammans med fyra andra leaderområden och Högskolan i Halmstad. Under projektet producerades bland annat en animerad film om effektbarometern, ett analysverktyg för effekttänkande i projekt. Videoklippen kommer kontinuerligt att användas under den kommande programperioden, både i utbildningssyfte och som reflektionsunderlag för styrelse och projektägare. Vi är också medlemmar i föreningen Effektfullt som fortbildar inom effektmätning. Effektfullt anordnar regelbundet nätverksträffar och fortbildningar som vi kommer att ta del av för att kontinuerligt uppdatera oss om hur effekter kan följas upp på ett bra sätt.

5.5 Hur främjar strategin innovation?

Traditionellt sett kopplas begreppet innovation ofta samman med forskning, företagande och universitetsmiljöer. Kanske kan begreppet därför kännas främmande utanför dessa miljöer, trots att innovation i hög grad faktiskt förekommer. Likväl som innovation kan innebära något nytt och banbrytande på internationellt plan kan innovation vara något som är nytt för en organisation, för marknaden eller i det lokala området. Vi kommer att utgå från den definition som OECD och Eurostat har kommit överens om, vilket också är densamma som Jordbruksverket använder:

”En innovation är en ny eller en förbättrad produkt eller process (eller en kombination av dem) som skiljer sig markant från de tidigare produkterna eller processerna och som har tillgängliggjorts för potentiella användare (produkter) eller som har tagits i bruk av användare (processer).”

Denna utvecklingsstrategi innebär att innovation kommer att genomsyra hela verksamheten, framför allt genom vår ambition att arbeta för omställning till ett hållbart samhälle. Såväl mål och insatsområden som kommunikationsinsatser har en direkt eller indirekt koppling till innovation och nya arbetssätt. Visionen, *Leader Sjuhärad tar tillvara möjligheter, förändrar och ger framtidstro*, härrör också till innovation i form av förändring och utveckling.

Innovation skapas genom att mobilisera kraften i lokalsamhället och värdet som skapas kan anta många former – ekonomiska, sociala och miljömässiga. Insatsområdet *Entreprenörskap och innovation* har exempelvis en direkt koppling till innovation och gör det möjligt att prioritera projekt som leder till såväl utveckling som långsiktiga effekter. Insatsområdet *Mötesplatser, aktiviteter och nätverk* har en stark koppling till social innovation men

möjliggör inte enbart förutsättningar för ökad inkludering, sektoröverskridande samverkan och en möjlighet att sammanlänka stad och land, utan också nya konstellationer ur vilka innovativa idéer kan ta avstamp.

Denna strategi är bred, vilket skapar möjligheter snarare än begränsar. Mål och insatsområden i strategin utgör ramverk och såväl styrelse som utvecklingskontor kommer att arbeta för att stimulera innovation på flera sätt. Detta gör vi bland annat genom att stötta projektsökande i deras process och, vid behov, lotsa vidare till andra aktörer. En erfarenhet från tidigare programperioder är att saker händer när vi möts. Vi kommer därför även framgent att arbeta för att främja samverkan, kompetensutveckling och nätverk genom att anordna aktiviteter för att länka samman entreprenörer, innovatörer och engagerade aktörer i Sjuhärad.

Genom att skapa möjlighet för olika aktörer att mötas kan vi bidra till att bryta hierarkier och bygga broar mellan sektorer och branscher. På så vis kan perspektiv breddas och en grogrund för utveckling och innovation skapas. Vägen från idé till innovation är dock sällan rak, därför vill vi även underlätta för innovatörer att testa sin idé. Vi kommer att, liksom under föregående programperiod, driva paraplyprojekt där företag, privatpersoner och organisationer får möjlighet att söka stöd för mindre satsningar, så kallade delprojekt. Tidigare genomförda delprojekt har exempelvis handlat om att starta upp nya verksamheter och genomföra förstudier. Konceptet har varit mycket framgångsrikt och visat att små insatser kan leda till stora resultat när entreprenörer och innovatörer vågar ta nästa steg i en idéprocess.

Under avsnitt 5.1 framgår även att kommunikation kommer att användas för att inspirera, visa på goda exempel och informera om utvecklingsvägar och finansieringsmöjligheter. Innovation främjas således även genom kommunikation eftersom innovation, i vid mening, handlar om att inspirera människor att se möjligheter och komma fram till lösningar på problem.

5.6 Övergripande principer

Leader finansierar projekt via europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Vid genomförande av EU:s gemensamma fonder ska tre övergripande principer alltid iakttas. Dessa är:

- Hållbar utveckling
- Likabehandling och ickediskriminering
- Jämställdhet mellan kvinnor och män

5.6.1 Hållbar utveckling

Hållbar utveckling och dess tre dimensioner, social, miljömässig och ekonomisk går som en röd tråd genom denna strategi. Det är naturligt då nulägesanalysen pekade starkt på hållbarhetsfrågor, liksom det faktum att andra strategiska dokument och planer för området fokuserar på omställning till ett hållbart samhälle.

I samband med framtagningen av denna strategi har strategigruppen medvetet arbetat för att nå ut till en bred målgrupp utifrån ett mångfaldsperspektiv och de 17 globala målen i Agenda 2030 användes som underlag för diskussioner i dialogmöten. De globala målen underlättade diskussionerna om områdets

möjligheter och utmaningar och präglade därmed även den nulägesanalys som dialogmötena lade grunden till.

Målet *Hållbar och cirkulär landsbygdsutveckling* har en direkt koppling till hållbar utveckling, likaså insatsområden med fokus på ekosystemtjänster och innovation som utgör verktyg för att uppnå detta mål. Målet *Inkluderande och levande landsbygder* har en stark koppling till den sociala dimensionen av hållbar utveckling. Samtliga mål och insatsområden i strategin är dessutom kopplade till ett eller flera av de globala målen för att på ett tydligt sätt visa hur vårt arbete är del av ett större sammanhang och målsättning.

För att följa upp och mäta måluppfyllelsen, och därigenom även hållbar utveckling, används de indikatorer som beskrivs i avsnitt 4.4.

5.6.2 Likabehandling, ickediskriminering och jämställdhet

Principerna handlar om att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Som ett led i detta eftersträvar vi, under såväl framtagande, genomförande som uppföljning av denna strategi, att motverka omedvetna strukturer och stereotypiska synsätt. Vid kommunikations- och informationsinsatser används ett lättförståeligt språk och såväl formuleringar och bilder som exempel väljs utifrån att alla ska kunna känna sig inkluderade och inspirerade. På så vis ökar möjligheten att nå ut till nya grupper och att fler ser leadermetodens möjligheter.

Leaderkontoret har kontinuerlig dialog med stödsökande och i samband med dessa lyfts frågan om vilka som är involverade i projektet. För att möjliggöra att olika perspektiv berikar projekten uppmuntras sökanden alltid till nya samarbeten och större delaktighet. I ansökningsprocessen sker bedömningen objektivt och ett icke-diskriminerande förhållningssätt är en förutsättning för att ett projekt ska bli prioriterat av styrelsen.

Likabehandling, ickediskriminering och jämställdhet har en direkt koppling till målet om *Inkluderande och levande landsbygder*, liksom insatsområden kopplade till detta mål. Framför allt insatsområdet *Mötesplatser, aktiviteter och nätverk* som möjliggör projekt med fokus på inkludering. För att följa upp och mäta måluppfyllelsen, och därigenom även likabehandling, ickediskriminering och jämställdhet, används de indikatorer som beskrivs i avsnitt 4.4.

När det gäller vår egen styrelse består valberedningens uppdrag bland annat av att informera sig om kandidaters kompetens inom de övergripande principerna. I styrelsen ska alltid representanter med god kunskap om hållbarhet, jämlikhet och jämställdhet finnas. Styrelsen ska också vara jämställd och varken kvinnor eller män får representera mer än 60% av mandaten.

6 Organisation

6.1 Partnerskapet och föreningen

Arbetet med att formulera en utvecklingsstrategi för åren 2023–2027 initierades av styrelsen under 2020 och det är bland annat styrelsen och Sjuhärads åtta kommuner som står bakom strategin.

Styrgruppen tillsattes inom styrelsen och bestod av tre styrelseledamöter med breda nätverk, lokalkännedom och lång erfarenhet av leadermetoden. Inom styrgruppen finns stor kunskap och erfarenhet inom bland annat landsbygdsutveckling, näringslivsutveckling, egenföretagande, föreningsliv, miljöfrågor och jord- och skogsbruk. Sammansättningen skapade därmed goda förutsättningar att formulera en väl avvägd strategi med hög relevans för området.

I utformningen av strategins vision, mål och insatsområden, var hela styrelsen engagerad, vilket säkerställde en bred förankring där många perspektiv kunde tas i beaktande. Liksom styrgruppen består styrelsen av personer med engagemang, stora kontaktytor och bred erfarenhet. Även om en ledamot representerar en aktör eller organisation i denna strategiprocess är helhetsbilden större än så, inte sällan har en ledamot beröringspunkter inom flera sektorer och har därmed stor förståelse för många av de frågor som är av vikt för leaderområdet. Med detta i åtanke är sammansättningen av såväl styrelse som styrgrupp representativ för området och relevant för strategins inriktning.

Medarbetare på utvecklingskontoret har stor lokalkännedom och genom erfarenhet från tidigare programperioder även förståelse och känsla för vilka behov som finns inom området. Utvecklingskontorets deltagande i strategiprocessen har därför varit mycket värdefullt. I bilaga 5 listas aktörer i partnerskapet.

6.2 Föreningens styrelse

Styrelsens sammansättning:

- 15 ledamöter enligt en fördelning där varje sektor (offentlig, privat och ideell) representeras av 5 ledamöter.
- Varken kvinnor eller män utgör mer än 60% av styrelsen och ledamöter ska vara 18 år eller äldre.
- Bland ledamöterna ska en geografisk och sektoriell spridning eftersträvas.

Styrelsen ska:

- Ansvara för genomförandet av denna utvecklingsstrategi.
- Ansvara för föreningens verksamhet.
- Ansvara för föreningens ekonomi, kontor och medarbetare.
- Aktivt delta i utveckling och löpande utvärdering av verksamheten.
- Prioritera projektansökningar och fastställa stödbelopp.

Styrelseuppdraget ställer höga krav på ledamöterna i styrelsen. Förutom sakkunskap ska de ha kompetens och förmåga att driva organisationen på ett

tillfredsställande sätt. Ledamöterna i styrelsen måste vara aktiva, transparenta och tillföra kunskap utifrån sitt kompetensområde.

Ledamöterna ska tillsammans ha ett stort sektorsövergripande nätverk som sträcker sig över hela Sjuhärad, det möjliggör såväl informationsspridning som en väl förankrad utvecklingsstrategi.

När det gäller sektorstillhörighet är fördelningen jämn med 5 representanter från respektive sektor. Ledamöterna väljs utifrån en helhetsbild där både erfarenheter, lokalkännedom, nätverk och kunskaper spelar in. Det innebär att även om en ledamot representerar en aktör inom en sektor så kan beröringspunkter även finnas inom de andra sektorerna.

Då offentlig sektor har 5 platser i styrelsen finns det inte en representant från alla ingående kommuner i leaderområdet. Erfarenhet från tidigare programperioder visar dock att detta innebär en fördel då styrelsen tydligt arbetar för hela området och inte bevakar egna intressen. Utvecklingsstrategin står i fokus snarare än kommungränser.

Styrelsen har möjlighet att vid behov tillsätta arbetsgrupper, arbetsutskott och andra kommittéer för särskilda uppdrag och projekt. Styrelsen kan också välja att adjungera personer till styrelsen för hela eller delar av ett verksamhetsår.

Inom styrelsen bildas ett presidium, bestående av tre ledamöter som representerar varsin sektor och som fattar principiella beslut och medverkar vid bland annat kompetensutveckling av styrelsen. Kompetensutveckling kommer att ske kontinuerligt för att öka kunskapen om de frågor som denna utvecklingsstrategi och leadermetodens principer inrymmer. Detta bidrar till att säkerställa styrelsens kapacitet att genomföra utvecklingsstrategin på ett så framgångsrikt sätt som möjligt.

6.2.1 Valberedningens uppdrag

Styrelsens ledamöter föreslås av valberedningen som har en mycket viktig roll när det gäller att forma den samlade kompetensen inom styrelsen.

Valberedningen har tillsammans ett stort lokalt nätverk och uppdraget består i att nominera lämpliga kandidater till styrelsen och informera dessa om styrelsearbetet, strategin och föreningens stadgar.

I uppdraget tillser även valberedningen att styrelsens sammansättning tillgodoser kunskap inom de övergripande principer som ska genomsyra föreningens arbete; hållbarhet, jämlikhet och icke-diskriminering samt jämställdhet mellan kvinnor och män.

Valberedningen tillsätts på samma sätt som styrelsens ledamöter och består av en representant från respektive sektor. Valberedningen ska vara jämställd och ha geografisk spridning.

För att kunna nominera personer till styrelsen är det en stor fördel om valberedningen är insatt i strategin och har kännedom om det i styrelsen finns brist på viss kunskap eller erfarenhet. Valberedningen kommer därför alltid att bjudas in till styrelsens möten och har tillgång till alla handlingar. På så vis kan valberedningen lära känna och få en förståelse för verksamheten och föreningens utveckling.

6.3 Drift – den operativa verksamheten

Vårt utvecklingskontor finns i Tranemo kommun och den huvudsakliga verksamheten består av att genomföra kommunikationssinsatser om föreningen och leadermetoden, samt att coacha och hjälpa sökande från idé till färdig ansökan. Utvecklingskontoret stöttar även pågående projekt i genomförande och administration. Det är inte alltid inkomna projektansökningar ryms inom leadermetoden. När projektidéer passar bättre hos andra finansiärer som ger projektstöd har utvecklingskontoret en viktig roll som förmedlare.

Under kommande programperiod kommer utvecklingskontoret att uppmantra ingående kommuner att aktivt stötta beviljade projekt. Det kan handla om informationsspridning, vägledning när tillstånd eller kontakt med kommunens verksamheter krävs eller att utgöra en samordnande part. Behov av en samordnande roll har lyfts vid flera av de dialogmöten som föregått denna utvecklingsstrategi och Leader Sjuhärads ambition är att utgöra en av de pusselbitar som länkar de tre sektorerna samman på ett mer tydligt sätt än tidigare.

Utvecklingskontoret kommer att bemannas i enlighet med Jordbruksverkets krav om minst 1,5 heltidstjänst, och arbetet sker teambaserat för att minska sårbarheten. Anställda har gemensam kännedom om hela verksamheten och delar på inkomna uppdrag. Likaså är det flera som arbetar i handläggningssystemen. Arbetssättet skapar såväl delaktighet som flexibilitet inom gruppen och är av erfarenhet ett framgångsrikt sätt att arbeta. Vid behov kommer vi även att samverka med andra leaderområden gällande exempelvis handläggning för att säkerställa kompetens, optimera bemanning och undvika jävsituationer.

Utvecklingskontoret kommer också att leda de föreningsägda projekten. Projekten kan exempelvis vara paraplyprojekt där möjlighet finns att söka medel för genomförande av delprojekt. Delprojekt kan, beroende på paraplyprojektets inriktning, genomföras av företag, föreningar, organisationer, och/eller privatpersoner. Denna typ av projekt har länge varit framgångsrika i leaderområdet och är ett bra sätt att synliggöra leadermetoden. De kan även underlätta genomförandet av strategin då vi inom dessa projekt kan möta behov som identifieras under programperiodens gång. Att föreningen driver egna projekt innebär också möjlighet att kunna ha fler medarbetare på utvecklingskontoret och därmed ytterligare minska sårbarheten i verksamheten.

Utvecklingskontoret kommer att fortsätta att arbeta för miljömässig hållbarhet i den egna verksamheten. Exempelvis kommer allt fler arbetsprocesser att digitaliseras för att minska utskrifter och möjlighet till distansarbete under delar av arbetsveckan minskar vårt resande.

I den operativa verksamheten eftersträvas mångfald och en samlad bred kompetens, men för att säkerställa ett framgångsrikt arbete under programperioden är kompetensutveckling nödvändigt. Kompetensutveckling sker genom deltagande i nätverk, utbildningar och seminarier som erbjuds inom ämnen som linjerar med denna strategi. Dessa exempelvis vara arrangerade av Landsbygdsnätverket eller som gemensamma satsningar med andra leaderområden.

7 Uppföljning och utvärdering

Uppföljning och utvärdering utgör verktyg för att säkerställa strategins relevans och påvisa behov av att revidera och lägga om riktningen för att nå strategins mål. I detta arbete är urvalskriterier och de frågor som ställs till sökande i ansökningsprocessen viktiga. De är utformade på ett sätt som hjälper oss att tillse att projekt som beviljas bidrar till såväl leadermetodens grunder och EU:s övergripande principer som intentioner i strategin. Därutöver kommer uppföljning och utvärdering att ske på följande sätt:

- Löpande åiterrapportering till styrelsen samt systematisk uppföljning av indikatorer, målvärden och strategin som helhet. Detta hjälper oss att säkerställa att vi navigerar mot vår vision.
- Utvärderingsenkäter till projektägare för såväl beviljade som avslagna projekt. Enkäterna skickas ut löpande och hjälper oss att ta del av sökandens erfarenheter och inspel som kan förbättra våra arbetsprocesser.
- Utvärdering av verksamheten. Utvärdering kommer att ske vid minst ett tillfälle under programperioden och den bygger bland annat på ovan nämnda enkäter. Detta arbete kan komma att ske med hjälp av extern part.
- Strategin kommer löpande att stämmas av mot andra strategiska planer och dokument som berör leaderområdet.

Den utvärdering av verksamheten som är planerad att genomföras under programperioden kan exempelvis omfatta hur väl våra arbetsprocesser fungerar, huruvida vi når ut med våra budskap, om vi når rätt projektgenomförare för att uppnå våra mål, samt vilka mervärden våra projekt skapar i området.

Utöver ovanstående kommer vi att kontinuerligt rapportera in de data som Jordbruksverket behöver för att utvärdera den strategiska planen. Vi kommer delta i Landsbygdsnätverkets årliga leaderträffar samt i de aktiviteter som Jordbruksverket slagit fast för programperioden:

- Årlig resultatrapport till Jordbruksverket.
- Digitala dialogmöten, tre gånger per år, med fokus på genomförande, årsrapportering till EU och eventuella behov av åtgärder.
- Nationell aktivitet för lärande och utveckling under 2025.
- Insamling av erfarenheter inför nästkommande programperiod under 2027.

7.1 Allmän lärandeprocess

I avsnitt 5.4 beskrivs hur vi kommer att arbeta för att främja långsiktiga effekter, ett arbete som också utgör en stor del i vår allmänna lärandeprocess. Bland annat beskrivs hur sökande bjuds in till styrelsen i samband med såväl ansökan som slutrapportering. Sökande presenterar sitt projekt och intervjuas av styrelsens ledamöter. Erfarenhet visar att dessa inspel är viktiga för utvecklingskontoret och styrelsen som tar tankar och erfarenheter med sig inför hantering av kommande ansökningar.

Samtliga projektägare att få möjlighet att besvara en kort enkät för återkoppling och erfarenheter, se punktlistan i avsnitt 7. Syftet med enkäterna är att utvärdera arbetssätt och ta del av upplevelser. Detta gör det möjligt för oss att identifiera behov av förändring i utvecklingskontorets eller styrelsens arbetsprocesser.

Att ta hänsyn till trender i omvärlden och hur andra leaderområden arbetar är också viktiga delar i en pågående lärandeprocess. Därför deltar både styrelse och medarbetare aktivt i nätverk och andra forum för lärande, utbyte och samverkan. Regelbundna möten med kommunala kontaktpersoner innebär också bidrag till den allmänna lärandeprocessen.

7.2 Kommunicera resultat, mervärden och effekter

Utvecklingskontoret följer upp genomförda projekt och kommunicerar såväl kvalitativa som kvantitativa resultat till föreningens målgrupper och finansiärer.

Resultat, mervärden och effekter kan användas för att inspirera och lyfta goda exempel på projekt, men också för att på ett transparent sätt redovisa vad gemensamma satsningar genererat i området. Beroende på sammanhang och målgrupp skulle detta exempelvis kunna ta sig uttryck i projektsammanställningar, presentationer under informationsträffar eller digital grafik och information på vår webbsida och i sociala medier.

7.3 Revidering

Denna strategi är utformad utefter de behov och möjligheter som är kända i vårt område och har framkommit i samband med dialogmöten och omvärldsanalys. Omvärlden är dock i ständig förändring vilket vi kommer att behöva ta hänsyn till under programperioden. Strategin kan därför komma att behöva kompletteras och/eller revideras för att möta nya och förändrade behov.

Genomförda projekt kommer att ge oss en bild av resultat som uppnås genom denna strategi, men också en föraning om långsiktiga effekter. Om tillräckliga resultat inte uppnås kommer vi att vidta åtgärder. Beroende på orsak kan olika åtgärder vara aktuella, exempelvis riktade informationsinsatser till specifika målgrupper och/eller geografiska områden. Av erfarenhet kan också paraplyprojekt användas för att stimulera måluppfyllelse och hjälpa oss att nå aktörer vars verksamhet linjerar väl med strategins mål och insatsområden.

Om tillräckliga resultat, trots åtgärder, inte nås kan det bli aktuellt att revidera strategin. Revidering beslutas av Jordbruksverket.